

# WYROK

## W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2018 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu IV Wydział Karny – Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący: SSO Hanna Bartkowiak (spr.)

Sędziowie: SSO Ewa Taberska

SSO Sławomir Jęksa

Protokolant: apl. adw. Maria Bergmann

przy udziale A. K. Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Poznaniu

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2018 r.

sprawy **P. C.**

oskarżonego z art. 278 § 1 kk

na skutek apelacji wniesionych przez prokuratora oraz obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Obornikach

z dnia 21 grudnia 2017 r., sygn. akt II K 414/16

na podstawie art. 439 § 1 pkt 10 kpk w zw. z art. 79 § 1 pkt 3 i § 3 kpk uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Obornikach do ponownego rozpoznania.

S. J. H. E. T.

## UZASADNIENIE

Oskarżony **P. C.** stanął pod zarzutem tego, że w dniu 3 października 2016 roku z parkingu przy ul. (...) w O. zabrał w celu przywłaszczenia samochód osobowy marki O. (...) o nr rej. (...), czym spowodował straty o łącznej wartości 1 850 złotych, na szkodę M. D., tj. przestępstwa z art. 278 § 1 kk.

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2017 r. Sąd Rejonowy w Obornikach, w postępowaniu prowadzonym pod sygnaturą akt II K 414/16, uznał **P. C.** winnym tego, że:

1. w dniu 3 października 2016 roku z parkingu przy ul. (...) w O. zabrał w celu krótkotrwałego użycia samochód osobowy marki O. (...) o nr rej. (...), który następnie porzucił w stanie uszkodzonym, czym spowodował straty o łącznej wartości 400 złotych, na szkodę M. D., tj. przestępstwa z art. 289 § 2 kk i za to na podstawie wymienionego przepisu wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności;

2. w dniu 3 października 2016 roku w C. dokonał zaboru w celu przywłaszczenia pendrive`a, radioodtwarzacza V. C. wraz z pilotem, CB radia marki M. wraz z okablowaniem o wartości łącznej 330 złotych, czym działał na szkodę M. D., tj. wykroczenia z art. 119 § 1 kw i za to na podstawie wskazanego przepisu wymierzył mu grzywnę w wysokości 1 000 złotych.

W punkcie 3 orzeczenia Sąd zwolnił oskarżonego od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych, którymi obciążył Skarb Państwa (k. 192).

Wyrok powyższy zaskarżyli: obrońca oskarżonego w całości oraz prokurator w części, tj. w zakresie pkt 2 na niekorzyść podsądnego.

Obrońca oskarżonego zarzucił orzeczeniu obrazę szeregu przepisów postępowania, która miała wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia. Ewentualnie, na wypadek uznania podstawowych zarzutów za bezzasadne obrońca podniósł także zarzuty obrazę prawa procesowego i błędu w ustaleniach faktycznych mające wpływ na treść orzeczenia o karze oraz zarzut obrazę prawa materialnego.

Podnosząc w ten sposób skarżący wniósł o zmianę orzeczenia poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanych mu czynów, ewentualnie wymierzenie oskarżonemu za czyn z art. 289 § 2 kk na podstawie art. 60 § 6 pkt 4 kk kary ograniczenia wolności w wysokości 12 miesięcy nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze określonym przez Sąd oraz utrzymanie w mocy orzeczonej wobec oskarżonego kary za czyn z art. 119 kw (k. 242-247).

Natomiast oskarżyciel publiczny wskazał na zarzut błędu w ustaleniach faktycznych odnośnie przedmiotów zaboru i w konsekwencji łącznej wartości szkody, który miał wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia z pkt 2, tj. wykroczenia z art. 119 § 1 kw.

W konsekwencji prokurator wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uznanie oskarżonego P. C. za winnego tego, że w dniu 3 października 2016 roku w C. z wnętrza samochodu marki O. (...) nr rej. (...) dokonał zaboru w celu przywłaszczenia nie tylko pendrive`a, radioodtwarzacza V. C. wraz z pilotem, CB Radia marki M. wraz z okablowaniem, ale także zapasowego kluczyka z pilotem od pojazdu O. (...), o łącznej wartości 350 zł, czym działał na szkodę M. D., tj. wykroczenia z art. 119 § 1 kw (k. 214-216).

#### **Sąd Okręgowy zważył, co następuje:**

Abstrahując od oceny zasadności stawianych przez obrońcę oskarżonego oraz oskarżyciela publicznego zarzutów, Sąd Okręgowy zmuszony był do uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy w całości do ponownego rozpoznania, albowiem wystąpiła jedna z bezwzględnych przyczyn odwoławczych, opisana w art. 439 § 1 pkt 10 kpk, nakazująca taką decyzję. W toku kontroli instancyjnej stwierdzono bowiem, iż pomimo obligatoryjności obrony w przedmiotowej sprawie obrońca oskarżonego nie brał udziału we wszystkich terminach rozpraw, w których jego udział był obowiązkowy.

Wspomniane uchybienie wiąże się z sytuacją procesową, do której doszło w fazie końcowej rozpoznania sprawy na rozprawie przed Sądem Rejonowym w Obornikach, orzekającym w pierwszej instancji.

Jak wynika z treści opinii sądowo-psychiatrycznej z dnia 1 marca 2017 r. (k. 90-93) biegli stwierdzili u P. C. pogranicze upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim i umiarkowanym. W ocenie biegłych oskarżony miał zdolność rozpoznania znaczenia zarzucanego mu czynu i kierowania swoim postępowaniem ograniczoną w stopniu nieznacznym, tj. nie zachodzą warunki z art. 31 § 1 i 2 kk. Jednakże biegli uznali, że pomimo, iż aktualny stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala mu na branie udziału w toczącym się postępowaniu sądowym to ze względu na stwierdzone zaburzenia podsądny nie jest w stanie prowadzić swojej obrony w sposób samodzielny i rozsądny, a więc wymaga pomocy adwokata w tym zakresie. W konsekwencji przytoczonej treści opinii biegłego w przedmiotowym postępowaniu P. C. musiał mieć obrońcę, czego wymagał przepis art. 79 § 1 pkt 4 kpk. Sam oskarżony jako swojego obrońcę ustanowił adw. A. J. (k. 65) i nie odwołał w toku postępowania udzielonego upoważnienia do obrony, a więc wymóg z art. 79 § 1 pkt 4 kpk został spełniony.

Następstwem przyjęcia istnienia w danej sprawie instytucji obrony obligatoryjnej jest zgodnie z art. 79 § 3 kpk obowiązek udziału obrońcy w rozprawie oraz w tych posiedzeniach, w których obowiązkowy jest udział oskarżonego. Natomiast z akt sprawy wynika, że na terminie rozprawy w dniu 21 grudnia 2017 r., obrońca P. C. nie stawił się. Obrońca w dniu 18 grudnia 2017 r. telefonicznie kontaktował się z Sądem uprzedzając o swojej nieobecności na najbliższym terminie rozprawy i przekazał pracownikowi sekretariatu informację, że jeżeli na rozprawie w dniu 21

grudnia 2017 r. Sąd przewiduje jedynie uprzedzić strony o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej to obrońca nie będzie wnosił o jej odroczenie (k. 188).

Nie ulega natomiast żadnej wątpliwości, że w postępowaniu, w którym udział obrońcy oskarżonego w rozprawie, z mocy przepisów kodeksu postępowania karnego, jest obowiązkowy, brak jego stawiennictwa na którymkolwiek z terminów rozprawy bądź oddalenie się przez niego, bez względu na powody, w czasie jej trwania, aż do chwili udania się sądu na naradę, stanowi oczywistą przeszkodę do kontynuowania rozprawy i musi prowadzić do jej przerwania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2001 r., II KKN 581/98, Legalis nr 52209). Nie jest zatem procesowo dopuszczalne prowadzenie odroczonej rozprawy, bez udziału obrońcy obowiązkowego. Obecność na rozprawie obrońcy w sytuacji obrony obligatoryjnej jest bowiem warunkiem realizacji prawa oskarżonego do obrony. Jeżeli więc taki obrońca nie stawił się na rozprawę nie może ona się toczyć (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2008 r., IV KK 364/08, Legalis nr 118442). Dodać należy również, że ustawa procesowa nie przewiduje możliwości zwolnienia z obowiązkowego udziału obrońcy w jakiegokolwiek części rozprawy, w wypadkach obrony obligatoryjnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2010 r., III KK 307/09, Legalis nr 364371). Następstwem tego jest konieczność utożsamiania sytuacji, w której okoliczności konkretnej sprawy wskazują, że w określonym fragmencie rozprawy obrońca oskarżonego nie mógł przedsięwziąć działań korzystnych dla oskarżonego z tą, w której oskarżony nie ma obrońcy w procesie karnym albo obrońca nie bierze udziału w czynności, w której jego udział jest obowiązkowy – art. 439 § 1 pkt 10 kpk (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2008 r., V KK 190/07, Lex). Istotnym jest również, iż uchybienie to nie ulega konwalidacji wskutek pojawienia się obrońcy w późniejszej fazie procesu (red. A. Sakowicz, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, 2018, wydanie 8, Legalis).

Powyżej poczynione rozważania były podstawą uznania przez Sąd Okręgowy, że w przedmiotowej sprawie doszło do naruszenia przepisu art. 79 § 3 kpk wskutek niestawiennictwa obrońcy z wyboru P. C. na terminie rozprawy w dniu 21 grudnia 2017 r. Pomimo tego, że na tym terminie rozprawy nie był prowadzone stricte dowodowe postępowanie to rozprawa była kontynuowana. Na tym bowiem terminie, na podstawie art. 399 § 1 kpk Sąd Rejonowy uprzedził strony o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu, która to czynność może być podjęta tylko i wyłącznie na rozprawie. Ponadto w dniu 21 grudnia 2017 r. przewidziane były również mowy końcowe stron, do których nie doszło z uwagi na brak stawiennictwa osób uprawnionych do udzielenia im głosu po zamknięciu przewodu sądowego. Podkreślić zaś należy, iż mowa końcowa obrońcy nie jest jedynie formalnością, a stanowi element prawa do obrony oskarżonego. Omawiana rozprawa bezpośrednio poprzedzała wydanie wyroku w sprawie.

Mając powyższe na uwadze, w ocenie Sądu odwoławczego udział obrońcy P. C. w rozprawie w dniu 21 grudnia 2017 r. był obligatoryjny, mimo że Sąd I instancji nie przeprowadzał w tym dniu dowodów. Ponadto gdyby obrońca stawił się na terminie rozprawy w dniu 21 grudnia 2017 r. miałby możliwość merytorycznego odniesienia się w mowie końcowej do dokonanego przez Sąd I instancji pouczenia o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu i wyrażenia swego stanowiska na ten temat.

Podsumowując, stwierdzić należało, że dostrzeżone uchybienie stanowiące bezwzględną przyczyną odwoławczą uregulowaną w art. 439 § 1 pkt 10 kpk, obligowało Sąd Okręgowy – zgodnie z treścią art. 439 § 1 kpk – do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Bez znaczenia dla podjęcia takiego rozstrzygnięcia, pozostawała kwestia wpływu wskazanego uchybienia na treść wyroku Sądu I instancji, a także czy było ono wynikiem błędu Sądu Rejonowego. Uchybienie wymagające uwzględnienia z urzędu przesądziło zatem o treści orzeczenia, które należało wydać w postępowaniu odwoławczym. Dlatego też rozpoznaniu nie podlegały w ogóle zarzuty z art. 438 kpk, przedstawione w złożonych środkach odwoławczych. Uznano to za bezcelowe skoro sprawa musiała wrócić do postępowania pierwszoinstancyjnego, gdzie zostanie powtórzony proces.

Na marginesie wskazania wymaga, że Sąd Okręgowy w treści swego wyroku z dnia 8 maja 2018 r. omyłkowo jako podstawę obrony obligatoryjnej zachodzącej w niniejszej sprawie wskazał przepis art. 79 § 1 pkt 3 kpk. Natomiast z przytoczonej wcześniej opinii biegłych wynika jednoznacznie, że oskarżony musiał mieć obrońcę w postępowaniu nie z powodu wątpliwości co do jego poczytalności, a stwierdzonej niemożności prowadzenia obrony w sposób samodzielny

oraz rozsądny, a więc na podstawie art. 79 § 1 pkt 4 kpk. Wspomniana omyłka o oczywistym charakterze zostanie sprostowana stosownym postanowieniem Sądu II instancji, w trybie art. 105 § 1 i 2 kpk.

Ponowne postępowanie przed Sądem Rejonowym w Obornikach, który jest właściwy miejscowo i rzeczowo do rozpoznania sprawy powinno przebiegać zgodnie z przepisami regulującymi przebieg rozprawy głównej, z zagwarantowaniem obecności obrońcy oskarżonego w całej rozprawie oraz w tych posiedzeniach, w których obowiązkowy jest udział oskarżonego.

S. J. H. E. T.